

Polskie banki

Polskie banki

Alicja Adamów-Bielkowicz

we współpracy z:

1.1. Cele ogólne i szczegółowe zajęć

1.2. Wstęp

1.3. Załącznik nr 1

*Biogramy, postaci
omawianych w trakcie lekcji*

1.1. Cele ogólne i szczegółowe zajęć

ADRESAT ZAJĘĆ:

uczniowie i uczennice szkoły podstawowej, klasa VII i VII
oraz uczniowie i uczennice liceum.

CEL OGÓLNY:

przybliżenie (utrwalenie) wiadomości o historii bankowości w Polsce (a szczególnie w Warszawie) w powiązaniu z osobami pochowanymi na Cmentarzu Stare Powązki.

CELE SZCZEGÓLWE:

Zamierzone umiejętności ucznia:

- uczennica i uczeń znają znaczenie i sposoby działania banków,
- potrafią wymienić niektórych polskich bankowców i ekonomistów
- potrafią omówić zmiany jakie zaszły w bankowości w ciągu ostatnich 100. lat
- potrafią wskazać miejsce pochówku kilku wybitnych ekonomistów i bankowców

METODY I FORMY PRACY:

wykład informacyjny o bankowości, pogadanka z uczennicami i uczniami, ćwiczenia praktyczne, praca samodzielna, indywidualna, grupowa, zbiorowa pod kierunkiem nauczycielki lub nauczyciela, spacer po cmentarzu Stare Powązki.

1.2. Wstęp

Banki – z definicji są to „przedsiębiorstwa zajmujące się pośrednictwem finansowym polegającym na gromadzeniu depozytów i udzielaniu kredytów”.

Banki które znamy w dzisiejszych czasach udzielają oprocentowanych pożyczek, pozwalają dokonywać nam płatności czy przesyłać pieniądze między kontami. Ich istnienie towarzyszy nam na co dzień i jest niezbędne dla większości osób. Jednak od czego to wszystko się zaczęło?

Historia polskiej bankowości sięga aż XVI wieku. Były to tak zwane banki pobożne, organizowane przez kościoły, które udzielały kredytu bezprocentowego pod zastaw, czerpiąc środki na działalność z jałmużny.

Już w XVII wieku odkryto, iż na pożyczkach można zarabiać. Wtedy to zaczęto wprowadzać 7% oprocentowanie na kredyty. Niestety nie potrwało to długo i długoletnie wojny oraz rozpad państwa doprowadziły do zastojów w rozwoju polskiej bankowości przez II połowę XVII i XVIII wiek.

Zmiana tej tendencji upadku banków zmieniła epokę stanisławowską, kiedy to Warszawa stała się jednym z ważniejszych centrów finansowych Europy. Warszawskie domy bankowe rozwinęły się do tego stopnia, że pożyczki pieniężne nawet miastom.

Ten okres rozkwitu bankowości został przerwany, jak wiele rzeczy w historii Polski, przez nic innego niż zaborcy. Próbę wznowienia działalności bankowej podjął w 1808 roku Samuel Fraenkl, zakładając dom bankowy.

Kolejnym etapem było założenie w 1825 roku Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego w Królestwie Polskim, a później w 1828 Banku Polskiego. Bank Polski funkcjonował przez niemal 60 lat i był pierwszym polskim bankiem emisyjnym.

W 1870 roku powstał Bank Handlowy, który działa do dziś i został założony przez Leopolda Kronenberga. Już rok później w Warszawie powstawały takie banki jak Bank Dyskontowy oraz Towarzystwo Wzajemnego Kredytu.

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1918 roku, na terenach kraju działały banki z trzech różnych zaborów. Największe banki działały przede wszystkim na terenie dawnego zaboru rosyjskiego. W porównaniu do banków z Galicji dysponowały kapitałem trzykrotnie większym oraz przeprowadzały działania na połowę większą skalę. Natomiast banki zaboru austriackiego były trzy razy większe niż te operujące na terenach dawnej Prusy. W tym okresie powstawało wiele banków i bankowość rozwijała się bardzo dynamicznie.

17 marca 1929 roku na podstawie decyzji Ministerstwa Skarbu powołano Bank Polska Kasa Opieki Spółka Akcyjna z kapitałem akcyjnym o wartości 2,5 mln złotych centralną w Warszawie.

Pierwszym prezesem został Henryk Gruber i pełnił tę funkcję przez cały okres międzywojenny. Pierwszym dyrektorem natomiast został Emil Modrycki.

Bank ten dotrzeć miał do jak największej liczby Polaków imigrantów, przebywających w różnych zakątkach świata. Już przez pierwsze 10 lat swojej działalności spółka otworzyła swoje placówki również w Argentynie, Stanach Zjednoczonych, Francji oraz ówczesnej Palestynie.

Pierwszą placówką był Paryż. Oddział ten został założony w 1930 roku i rozwijał się bardzo dynamicznie. Próbowano dotrzeć do jak największej ilości Polaków, do tego stopnia, że w 1934 roku, rozesłano prawie 100 tysięcy listów, adresowanych indywidualnie, do obywateli państwa Polskiego mieszkających w regionie. W 1936 wprowadzono nawet wkłady dwuwalutowe, które pozwoliły uchronić klientów przed utratą około 60 mln franków.

Placówka w Buenos Aires, powstała tylko roku później, bo już w 1931 roku. Mimo, że była podmiotem niezależnym pod nazwą Banco Polaco, to kapitałowo ściśle powiązana była z PKO SA. Bank zajmował się wieloma rzeczami takimi jak wkłady oszczędnościowe, przekazy, prowadził rachunki bieżące, a nawet jego dział pocztowy dostarczał Polakom korespondencje za darmo. Pracownicy pomagali także odnaleźć się na miejscu emigrantom, którzy doptywali statkami na miejsce i pomagali im załatwić sprawy nie tylko bankowe. Niestety po wojnie gospodarka Argentyny znalazła się w regresji co skutkowało sprzedaniem Banco Polaco w 1955 roku.

W 1933 powstał oddział w Tel-Awiiwie i miał na celu wspieranie Polskich Żydów, którzy wprowadzili się do ówczesnej Palestyny. Polacy, który osiedlili si tam, stanowili około 40% ludności kraju. Przez to jak aktywna ta diaspora była, oddział Banku Pekao bardzo szybko stał się „nieurzędową ambasadą kulturalną”. Bank bardzo angażował się również w promocję handlową między Polską, a Palestyną. Eksportowano takie produkty jak winogrona, pomarańcze, czy oliwni, a importowano drewno, żywność i wyroby przemysłu maszynowego. Organizowane przez bank były nawet takie wydarzenia jak Międzynarodowy Dzień Oszczędzania, promując przez to wiedze o bankowości wśród lokalnej ludności.

Placówka w Nowym Jorku powstała dopiero 1 marca 1939 roku, przez rygorystyczne wymogi stawiane przez tamtejsze władze. Niestety wybuch wojny chwilę po otworzeniu uniemożliwił rozwój oddziału.

Po wybuchu II wojny światowej, 5 września, oddział PKO został ewakuowany do Tarnopola, razem z całą złotem. Niemcy dążyli do zamknięcia Banku i działalność placówki ograniczyła się do konserwacji i administracji mienia. Zarówno Henryk Gruber, jak i Emil Modrycki opuścili Polskę, a oddział przeniósł się do Francji. Placówka ta skupiła się na niedopuszczeniu do zgarnięcia przez Niemców pieniędzy zgromadzonych na zagranicznych kontaktach Banku. Anulowano wszelkie wypłaty podpisane przez osoby, które pozostały w okupowanej Warszawie, pojawiały się problemy z płynnością, bo wszystkie środki z zagranicznych jednostek. W Warszawie pracownicy zajmowali się konspiracją i w pomieszczeniach Banku działała tajna drukarnia, gdzie drukowano wydawnictwa podziemne.

W trakcie wojny zginęło 11 pracowników Pekao. Jednym z nich był Aleksander Jeżowski, który pełnił funkcję ówczesnego dyrektora. Został on rozstrzelany przez Niemców podczas Powstania Warszawskiego. Zniszczony został także budynek banku znajdujący się w Warszawie.

W kwietni 1945 wydane zostało zarządzenie Ministerstwa Skarbu, które umożliwiło wznowienie działalności Pekao, ale pozostawał problem ze zwołaniem Rady czy Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy, ze względu na to, że osoby związane z bankiem rozproszone były po całym świecie.

Aż do roku 1956 roku wyłącznie państwo posiadało możliwość sprzedaży oraz kupna walut zagranicznych, a operacje zagraniczne odbywały się za pośrednictwem wyznaczonych banków. Bank Pekao otrzymał zadanie związanie z tak zwanym „eksportem wewnętrznym”.

Później rozpoczęły się czasy Żelaznej Kury, wszędzie brakowało wszystkiego, a jedynym dostępem do dóbr dla Polaków, były rodziny mieszkające za granicą. Wtedy do życia weszły tak zwane „Paczki Pekao”. Zawierały różne konkretne potrzebne produkty typu: alkohole, kosmetyki, tkaniny, sprzęt AGD, które osoba otrzymywała po opłaceniu ich przez nadawcę za granicą. Po złagodzeniu przepisów dotyczących wymiany walut, gdy klienci mogli samodzielnie dokonywać zakupów walutowych jako "eksport wewnętrzny", liczba transakcji znacząco wzrosła. W 1957 roku utworzono pierwszy krajowy zajmujący się tym oddział poza Centralą, a rok później utworzono oddział w Krakowie, który przez wiele dziesięcioleci pełnił funkcję zbliżoną do ekskluzywnego domu handlowego.

Także w latach 50 dyrektorem Banku został Zbigniew Masłowski i za pomocą jego działań w 1968 roku, Minister Finansów zezwolił na otwieranie w Banku Pekao kont „dewizowych” dla pracujących za granicą osób fizycznych.

W 1969 roku w posiadanie większości akcji Banku wszedł Skarb Państwa, a sama Powszechna Kasa Oszczędności, kontynuowała swoją działalność pod przedwojenną nazwą Pocztovej Kasy Oszczędności i stała się Banku z udziałem mniejszościowym.

W 1972 zlikwidowany został, dotychczas bardzo dobrze działający, dział zajmujący się "eksportem wewnętrznym", co wynikało z powstania w Polsce sieci sklepów „Pewex”.

Jednak dwa lata później Ministerstwo Finansów zleciło Pekao inne zadanie. Od teraz Bank miał możliwość prowadzenia rachunków bankowych walutowych oraz udzielać kredytów dewizowych zarówno osobom fizycznym jak i firmom państwowym. W latach 71-89 państwo zezwoliło obywatelom na posiadanie zagranicznych walut na rachunkach, więc Bank specjalizował w doradztwie w tym temacie. Ekskluzywne dla Pekao było jednak prowadzenie kont walutowych w złotychkach.

W 1989 roku w Polsce powróciła gospodarka rynkowa, co stworzyło dla bankowości wiele nowych możliwości rozwoju. Bank Pekao utworzył pierwsze w Polsce, powojenne, biuro maklerskie w 1991 roku. Był to także pierwszy bank, który wprowadził karty płatnicze.

W lipcu 1996 roku, przed planowaną prywatyzacją Banku Pekao, rząd utworzył Grupę Pekao SA., w której skład weszły kolejno Bank Depozytowo-Kredytowy S.A. w Lublinie, Pomorski Bank Kredytowy S.A. w Szczecinie i Powszechny Bank Gospodarczy S.A. w Łodzi.

W 1997 logo Spółki zmienione zostało na znanego do dziś żubra.

W 1998 roku rozpoczęła się prywatyzacja Spółki, a w 1999 dołączyła ona do grupy bankowej UniCredit. W 2007 roku nastąpiła fuzja Pekao oraz części Banku BHP.

Bank Pekao, był także pionierem systemów płatności mobilnych, wprowadzając na rynek w 2012 roku funkcję PeoPay.

1.3. Załącznik nr 1

Biogramy, postaci omawianych w trakcie lekcji

GABRIEL CZECHOWICZ

- ekonomista, wyższy urzędnik skarbowy

Urodził się 2 października 1876 roku, a zmarł 22 stycznia 1938.

Pochodził z rodziny ziemiańskiej, co nie powstrzymało go przed ukończeniem studiów na Wydziale Prawa Petersburskiego Uniwersytetu Państwowego. Przez wiele lat pracował w Rosyjskim banku państwowym, a do Polski wrócił dopiero w 1919.

Znalazł pracę w Wydziale Skarbowym Zarządu Cywilnego Ziem Wschodnich. W 1922 roku, startował w wyborach do sejmu, jednakże bezskutecznie. Po kilku latach w Brześciu, jako prezes izby skarbowej, został dyrektorem Departamentu Podatkowego w Ministerstwie Skarbu i dość szybko awansował na stanowisko podsekretarza stanu.

Jeżeli chodzi o poglądy Czechowicza, to zdecydowanie nie zgadzał się on z władzą. Dowiadujemy się tego z opublikowanej przez niego w 1922 roku deklaracji programowej. Ze względu na krytykę rządzących, deklarację wydał pod pseudonimem Leliwa. W pierwszej części zwraca on uwagę na takie rzeczy jak spadek dochodów państwa w porównaniu do dochodów przedwojennych, zbyt powolna i nieskuteczna metoda ściągania podatków, czy korupcja. Druga zaś część opiera się na planie reorganizacji polskiego systemu podatkowego i zawierała takie punkty jak: pozostawienie tylko jednego podatku bezpośredniego – dochodowego czy „Projekt idealnej waluty złotej”.

W 1926 Czechowicz ponownie wydał pracę pod tym samym pseudonimem. Tym razem jednak, ocenił on pracę ówczesnego ministra skarbu Władysława Grabskiego oraz swojego przełożonego. Jest też on zdecydowanym przeciwnikiem reformy złotego wprowadzonej przez Grabskiego i uważa, że była ona niekorzystna dla państwa.

Niewiele później doszło do Przewrotu majowego. Po dojściu Piłsudskiego do władzy Czechowicz został ministrem skarbu. Jednakże biuro to miało charakter tymczasowy i podał się on do dymisji po wyborze Ignacego Mościckiego na nowego prezydenta. Po kilku miesiącach nastąpił jednak ponowny przewrót, premierem został Piłsudski, a Czechowicz wrócił na stanowisko.

Lata 1926–29 określa się jako czas stabilizacji dla Polskiej gospodarki, lecz wynikało to bardziej z wcześniejszych reform Grabskiego oraz korzystnej sytuacji międzynarodowej, niż zasług ówczesnego ministra skarbu.

W grudniu 1927 Czechowicz przekazał 8 milionów złotych na fundusz reprezentacyjny premiera Józefa Piłsudskiego, który wykorzystał je do prowadzenia kampanii BBWR. Inne środki wydane przez rząd, w kontekście nadwyżki w budżecie państwa, także nigdy nie podlegały zatwierdzeniu przez Sejm. W związku z tymi wykroczeniami, posłowie Klubu Narodowego, oskarżyli ministra o nieprzedstawione do akceptacji sejmowi przekroczenia w wydatkach budżetowych w roku 1927/1928 na kwotę 650 mln zł.

W związku z następującymi wydarzeniami w 1929 podał się on do dymisji, a Sejm zdecydował o postawieniu go przez Trybunałem Stanu. Piłsudski bronił swojego ministra, a Czechowicz pozostawał lojalny wobec niego.

Trybunał nie wydał jednak nigdy swojego wyroku, a całą sprawą została umorzona gdy Sanacja doszła do władzy w 1930 roku. Czechowicz nie był zadowolony z takiego obrotu sprawy, ponieważ uważał, że byłby w stanie udowodnić swoją niewinność.

W późniejszych latach udzielał się jako publicysta i ekonomista, a do polityki powrócił w 1934, próbując swoich sił wraz z Tytusem Filipowiczem zakładając Polską Partię Radykalną. Partia ta nie rozwinęła się, a w 1937 były minister został skarbnikiem w Zarządzie Głównym Stronnictwa Pracy.

Zmarł 22 stycznia 1938 roku na atak serca w Warszawie.

STEFAN DZIEWULSKI

Ekonomista, prawnik, polityk, działacz tajnych stowarzyszeń studenckich, sekretarz generalny Komitetu Ob. w Warszawie, organizator instytucji statystycznych i ubezpieczeniowych

Urodził się 4 września 1876 roku w Warszawie, gdzie też zmarł 10 marca 1941 roku.

Od 1903 do 1928 roku Dzewulski pracował w czasopiśmie „Ekonomista”, gdzie był zarówno redaktorem jak i wydawcą. Od 1930 zajmował się dalej tym samym, jednakże zmienił czasopismo na „Prawo i Ekonomia”. Był także pierwszym sekretarzem i założycielem stowarzyszenia Towarzystwo Ekonomistów i Statystyków Polskich.

Po zakończeniu studiów zajmował się między innymi obroną jeńców wojennych.

W okresie przed I wojną światową prawdopodobnie był członkiem Ligi Państwowości Polskiej. Obracał się on wtedy w gronie uczonych skupionych dookoła Marcelego Handelsmana.

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1918 roku przez pewien czas był podsekretarzem stanu, a także kierował Ministerstwem Skarbu Państwa i Ministerstwem Pracy i Polityki Socjalnej. Stworzył on Wydział Statystyczny, w ramach Głównego Urzędu Statystycznego, a także Wydział Asekuracyjny, który przekształcił się w Powszechny Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych. W 1927 roku został profesorem Wolnej Wszechnicy Polskiej, gdzie wykładał historię doktryn ekonomicznych do wybuchu II wojny światowej.

Zmarł 10 marca 1941 roku w Warszawie.

ZYGMUNT KARPIŃSKI

Ekonomista, współzałożyciel i dyrektor Banku Polskiego, podczas wojny ratował i zabezpieczał a później odzyskiwał złoto, współorganizator i członek dyrekcji NBP, współtwórca polskiej bankowości współczesnej.

Urodził się 24 marca 1892 roku, a zmarł 2 lutego 1981 roku.

Jego rodzina była bardzo patriotyczna, więc od najmłodszych lat miał styczność z takim systemem wartości. Lata dzieciństwa spędził na edukacji w domu. Do gimnazjum chodził w Gnieźnie, gdzie dołączył do tajnego Towarzystwa Tomasza Zana. Była to uczniowska organizacja stawiająca opór na terenach Wielkopolski.

W 1910 roku napisał i zdał maturę, a na studia wybrał się do Strasburga, Monachium i Berlina. Podczas studiów odbywał praktyki w takich bankach Kasie Pożyczkowej w Gnieźnie, w Banku Towarzystw Spółdzielczych w Warszawie, w Austriackim Zakładzie Kredytowym w Wiedniu. Tytuł doktora ekonomii otrzymał na Uniwersytecie Goethego we Frankfurcie. Później angażował się w działalność Związku Młodzieży Polskiej „Zet” i rozpoczął pracę w jednym z największych niemieckich banków Disconto-Gesellschaft.

W 1917 roku został on wcielony do szeregów armii pruskiej do kampanii roboczej. Po zwolnieniu stamtąd pozostał w Berlinie, gdzie angażował się w życie polskiej organizacji o nazwie Saison Arbeiter Fürsorge (Opieka nad pracownikami sezonowymi). W 1918 zmuszony był powrócić do Gniezna, gdzie praktycznie od razu wstąpił w szeregi powstańcze.

W drugim miesiącu Powstania Wielkopolskiego Karpiński przeniósł się do Warszawy. Tam też został naczelnikiem Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej (banku emisyjnego). Uczestniczył w próbach reanimacji Polskiej bankowości. W każdym zaborze banki wyglądały inaczej i należały do kogo innego, różnice między nimi były ogromne. Uczestniczył także w procesie ujednoczenia polskiej waluty. Brał udział w wielu konferencjach finansowych, angażując się w politykę.

W 1924 został sekretarzem Komitetu Organizacyjnego banku Polskiego. W kwietniu tego samego roku, w chwili rozpoczęcia działalności banku, został sekretarzem rady nadzorczej banku i dyrektorem działu walutowego. 14 lat później, gdy rezerwy Banku Polskiego znajdowały się w coraz gorszym stanie rekomendował autorską reformę dewiz (została ona wprowadzona dekretem ówczesnego prezydenta RP).

Chwilę po wybuchu II wojny światowej, bo już 9 września, Karpiński otrzymał pełnomocnictwo do dysponowania złotem będącym w posiadaniu przez Bank Polski. W tym samym momencie dostał on uprawnienia do pełnienia funkcji delegata rządu, od wiceministra. Prowadził więc, zakończoną sukcesem, ewakuację, zarówno złota, jak i dewiz i dokumentów z siedziby Banku Polskiego, do Francji.

Po wojnie przez pewien czas nadal pełnił funkcję delegata na konferencjach. Dopiero w 1946 postanowił powrócić do Warszawy i przyjąć stanowisko dyrektora członka zarządu Narodowego Banku Polskiego. W 1951 przeszedł na emeryturę i pełnił funkcję doradcy prezesa NBP.

Zmarł 2 lutego 1981 roku.

TADEUSZ OKOLSKI

- ekonomista, pracownik Skarbu Państwa, minister finansów, w latach okupacji kmdt I rejonu wojsk służby ochrony powstania, podczas powstania warszawskiego dca batalionu AK WSOP "Dzik" zgrupowanie "Róg"

Urodził się 2 grudnia/15 grudnia (rozbieżność wynika z kalendarza – data nowego i starego porządku) 1902 roku, a zmarł 9 lutego 1983 roku.

Uczęszczał do polskiego gimnazjum w Kijowie, które w 1919 zamienił na prywatne gimnazjum Kazimierza Kulwiecia w Warszawie. Już rok później przerwał naukę, aby wziąć udział w wojnie polsko-bolszewickiej jako ochotnik.

Po powrocie do kraju, w 1923 roku, ukończył szkołę i rozpoczął studia na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego. W trakcie obrony dyplomu, równoległe uczęszczał jako słuchacz do jarocińskiej Szkoły podchorążych przez rok, a w 1935 ukończył kurs doradców po Szkole Podchorążych Rezerwy Piechoty w Zambrowie.

Od 1931 roku pełnił funkcję naczelnika urzędu skarbowego w Warszawie.

Od razu po wybuchu wojny nie został zmobilizowany, ale od grudnia 1939 roku działał w kontrwywiadzie pod dowództwem rtm. Alojzego Sawickiego. Rok później należał już do Związku Walki Zbrojnej, a od 1942 roku był komendantem I Rejonu I Obwodu Okręgu Warszawskiego Służby Ochrony Powstania (od 1943 WSOP). Po wybuchu powstania warszawskiego w 1944 roku został dowódcą batalionu „Dzik”. Działali oni na terenie Starego Miasta. Ze względu na rozbitcie batalionu, po 19 września należał do batalionu „Ostoja”.

Od listopada 1945 roku Okolski pracował na stanowisku starszy inspektor w Departamencie Finansów Gospodarki Komunalnej i Finansowej w Ministerstwie Finansów. Niestety w 1953 roku został zwolniony podczas fali represji, więc kontynuował swoją karierę zawodową jako kierownik finansowy w PBG Gazomontaż. W 1971 skończył z pracą zawodową i poszedł na emeryturę i zajmował się działalnością społeczną.

Zmarł 9 lutego 1983 roku.